

אליסיה שחף נראים

גברים נפגעי אלימות מינית שוברים שתיקה
תערוכת צילום נודדת

בשיתוף קו הסיוע לנערים ולגברים נפגעי תקיפה מינית 1203
מרכז סיוע לנפגעות ולנפגעי תקיפה מינית תל אביב

איך נותנים מילים לשיח שאינו קיים, לשיח מודר? השתיקה היא השפה בה נוכחת הפגיעה, הנפגע מוצא עצמו כבר בזמן הפגיעה משותק ומושק, כשהמילים נפקדות מזירת האירוע.

גבר הנפגע בילדותו או בבגרותו, משלם מחיר נפשי בשל התביעה לעמוד בציפיות החברה ממנו כגבר. הוא אינו יכול לזהות עצמו כפגיע, מקום שאינו חונך אליו, במיוחד במדינה כישראל בה טראומה מינית של גברים תופסת אותם כקרבנות ומאיימת על הזקפה הלאומית. הנפגע חוזר לחייו כשגזירת השתיקה מוטלת עליו. הסוד לא רק מסתיר את הפגיעה אלא גם את הבושה מחוסר התפקוד הגברי, מתחושת הכישלון והעדר הכוח.

הסוד פועל בשירות המשאלה ששום דבר לא קרה, ומונע מהידיעה על הפגיעה לפרק את הנפגע. בכך נפגעת יכולתו של הגבר הנפגע להיות נאמן לצרכיו ורגשותיו. הוא אינו יכול עוד לסמוך על חוויתו הפנימית את עצמו ובכך מאבד מיכולתו להיות קשוב לרצונותיו ולהגיב למציאות חייו באופן אותנטי ומלא.

גילוי הפגיעה מאיים על הזהות הגברית המוענקת מבחוץ ומעלה את החשש שהיא עלולה להילקח ממנו לתמיד ולחשוף את פגיעותו ברבים. הרגע בו מתחווית הנפגע הפגיעה המודחקת הוא הרגע בו קורסת כל הנחות היסוד, האמונות ביחס לעצמו, לעולמו הפנימי ולעולם בו הוא חי. זה הרגע בו ייצא הנפגע למסע הפנימי של מציאת האיזון בין הגלוי לנסתר, בין הטוב לרע, בין הציווי הפנימי לציווי החברתי. פרויקט נראים מוצא את משתתפיו בתחנות שונות במסע זה ומהווה תחנה משמעותית בדרכם להחלמה.

פרויקט **נראים** מציע שיח אחר אודות פגיעה מינית ואתגר הן לצלמת והן לגברים המשתתפים. התמונה היא ערות דוממת, ללא מילים לחוויה טראומתית. דרך עיני המשתתפים עוברת החוויה שאין לה מילים ומהדהדת את עולמם הפנימי הסוער. המפגש של הצופה עם התמונות מציע שיח אחר, מאתגר המזמין להכנס לעומק הסוד. הנפגע ניצב נכוחה אל מול המצלמה חשוף, פגיע, נראה! הצילום מקרין עצמה פנימית החושפת את עמקי הנשמה באופן אותנטי, בלי צורך לספר את סיפור הפגיעה, בלי להצטדק ובלי לספק הסברים.

תערוכת **נראים** מסכמת מסע בן שנה וחצי, מטלטל, מרגש ועצמתי שהיווה תהליך תרפואטי עבור כולנו. עבור המשתתפים עצמם, הפגיעה המינית איננה עוד זו המגדירה אותם, הם אינם עומדים עוד מנגד. גברים נראים אלה נותנים תוקף לדמותם כפי שהם רואים אותה משתקפת בראי חייהם, ועל כך אני מודה להם.

ערן האן רכז קו סיוע לנערים ולגברים נפגעי תקיפה מינית, תל אביב

תודות:

לצלמת והאמנית **אליסיה שחף**, שותפתי למסע הכה מטלטל ומתגמל. למתנדבי קו הסיוע, העוזרים לי כל יום מחדש לצלוח את הקושי והאתגר בסיוע לפונים לקו הסיוע, לצוות המסור של מרכז סיוע ת"א ומנהלת המרכז הגב' **מרים שלר**. תודה אישית לאהובי **גילי ויער** המאפשרים שהכל יהיה נסבל יותר.

לפני המצאת הצילום, אי אפשר היה לדעת איך מקומות ואנשים נראים ללא הפילטר הפרשני של הציירים. הצילום הביא לעולם פיסות מהמציאות כפי שהיא. צלמים רבים עשו שימוש במדיום הצילומי כדי להביא לתודעה עוולות חברתיות, כשהם הופכים את הבלתי נראים לנראים. הבולטים שבהם - דיאן ארבוס שצילמה חולי נפש ומפגרים, לואיס היין שצילם ילדים עובדים במפעלים במטרה לעורר את המודעות הציבורית לתנאים החברתיים בקרב מעמדות הפועלים, נאן גולדין שצילמה את חבריה גוססים מאידס, רוברט מייפלדורף שצילם עירום שחור גברי.

התבוננתי בצילומים, למדתי את פועלם של צלמים אלה ואחרים. ראיתי איך העבודה שלהם השפיעה על תפיסות חברתיות, איך היא עוררה שיח ציבורי סביב נושאים שלא דנו בהם קודם. צלמים אלה היוו לי מקור השראה: כך נולד הרעיון לצלם נפגעות תקיפה מינית כשהן מישירות מבט אל המצלמה. קראתי להן **גיבורות**.

תערוכת **גיבורות** הוצגה לראשונה בשנת 2012 ובמהלך השנים ברחבי הארץ, ואף בכנסת. זו הייתה הפעם הראשונה שהוצגה תערוכה של נפגעות פגיעה מינית בפנים חשופות, בגודל ענק, שאי אפשר להתעלם מהן. הצגת התערוכה תרמה רבות להעלאת המודעות הציבורית והחברתית לנושא התקיפה המינית, בראש ובראשונה לנשים שהחליטו להצטלם: עם החשיפה תחושת הבושה פחתה. קולן של הגיבורות נשמע, מחזק נשים אחרות שחוששות ומתביישות ועוזר להן להשמיע גם את קולן. ראיתי איך החברה מתחילה להגיב לחשיפה, איך היא נדהמת מהיקף התופעה.

שלוש שנים לאחר החשיפה הראשונה של **גיבורות** החלטתי שהגיע הזמן להשמיע גם את קולם של הגברים. במפגשים עם הגברים שהחליטו להצטלם גיליתי, שקשר השתיקה סביב פגיעה מינית בגברים כל כך חזק, הוא כמו טבעת חונקת סביב נשמתם וגופם. לבושה, לחרדה ולהשתקה, העוטפת תופעה זו, מימדים מפלצתיים.

ביקשתי להפוך את היוצרות: מאובייקט שמוותר לעשות בו מעשים איומים, לא אנושיים, ללא הסכמה, להפכו לסובייקט, איש יחיד ומיוחד, עם אמירה, הבעה, אישיות, שם, משפחה. חיים שלמים לחיות הצילום הקרוב, האינטימי, מזמין את הצופה להתבונן בעיניים של כל אחד ואחד מהמצולמים, להתקרב אליהם, להכיר אותם, לשמוע את קולם.

הבחירה בצילום בשחור לבן אינה מקרית. בהיעדר צבע (שהוא מאוד מושך את תשומת הלב במציאות), העין מתבוננת ביתר ריכוז בפרטים: בהבעה, במחוות הגוף, בפנים, בעיניים המתבוננות לכן, חיפשתי מחוות גוף, מבט, דבר מה שמיחד כל אחד ואחד, שיביא את תמצית האיש אל הצילום. אין בסידרת הצילומים הזו סטריאוטיפ של גבר נפגע אלימות מינית, כי אין דבר כזה. יש את **אבי**, **אבידב**, **ערן**, **ארז**, **איל**, **חגי**, **ליאור**, **מני**, **מאור**, **מתן**, **מנחם**, **מורן**, **נחום**, **אור**, **אורן**, **רונו**, **טל**, **אורי** ו**יואל**. כל אחד ואחד מהגברים האלה ניצב בראש מורם מול העיניים שלי, מול העיניים של החברה, ואומר בקול רם - אני כאן, תסתכלו עליי.

אני מודה למשפחתי האהובה, שמקשיבה ותומכת, תמיד. **לערן**, לא יכולתי לבקש שותף יותר טוב לדרך הלא קלה שעשינו ביחד. ואחרונים חביבים, לכל אחד ואחד מהגברים האמיצים והנפלאים שהגיעו לסטודיו ופתחו לי צוהר לנפשם.

אליסיה שחף

מתן ליבוביץ

"העצבות כמו כוס היא ובה יין מר מענבי הנשמה" (א. חלפי)

מתקופה חשוכה בחיי למדתי שדברים מתים בחושך.
באותה הנשימה למדתי גם שדברים חיים באור,
שמתוך תהום יכולה לבקוע תקווה,
שבמעמקי הנפש טמון כוח אדיר.

אני לא מתבייש יותר.

נחום פצ'ניק

כבר בגיל שלוש אנחנו חשים מנוחמים כשמכסים לנו את הפצע בברך בתחבושת או פלסטר. הרי בינינו זה לא מה שמרפא את הפצע. הפצע צריך לרפואתו לשלושה דברים חשובים: זמן אוויר ואור. אבל אנחנו כחברה וכפרטים מכסים. אנחנו לא רוצים לראות ולא רוצים לתת מקום לפצע ולכאב. אנחנו מרמים את עצמנו ומשחקים בכאילו, כאילו שהפצע לא קיים, אנחנו מונעים ממנו את מה שהוא צריך כדי להירפא: .. זמן .. אוויר .. ואור .. ובמילה אחת: אהבה.

ארז אפון ספונקוב

אומרים שאדם נולד כמו יהלום - מאיר, זוהר וטהור. עם השנים, כאבי ילדות, בגרות, התנסויות החיים מתכסה היהלום בבוץ זפת ומפסיק לזהור, כל שנותר הוא לשטוף את היהלום בשכבה מבריקה ונוצצת שמכסה אותו כדי שאף אחד לא יראה. אני לא רוצה להיות מכוסה בוץ זפת. הילד שבי גדל, הנני איש בוגר שלומד לחבק את הילד חזק ולומר לו: אתה לא אשם, אתה אחד מיני רבים, עם עזרה והרבה אהבה הפסקתי לקפוא.

ליאור שחורי

גם מהמקום הכי קשה אפשר לצמוח. החוויה שנאלצתי לעבור לימדה אותי למצוא כוחות אדירים בנפש, מקום להכיל עולם באופן שונה ולהיות רגיש לאחר. אם היו שואלים אותי אי פעם אם הייתי רוצה להתחלף עם מישהו? תשובתי החד משמעית היא לא. עם כל הכאב והאתגרים, אני לומד לחיות את החיים באופן מלא ולהעריך כל דבר קטן. זה מחייב אותי ללמוד שכל מה שאני רוצה אני יכול. ברגע שאסתכל על קושי בתור אתגר, הכול ייראה אחרת.

אני מאמין כי היום בו החברה לא תסתכל על אונס של גברים באופן שלילי ותפסיק להאשים את הקרבן, יהיה משמעותי למציאות בה גברים נפגעי תקיפה מינית יוכלו להתמודד עם הטראומה באופן בריא יותר ולצמוח ממנה.

אור שרעבי

אני רוצה להגשים חלום. חלום שהוא למעשה מציאות של הרבה אנשים אחרים. לשמוח באמת, להרגיש חי - ולא מת. להתרגש בכל העוצמה - להרגיש שיש נחמה. ליהנות מסקס בכל מובן אפשרי ולא רק באופן מקרי. להיות בטוח ולא דרוך. להרגיש מותר ולא סבוך. ליהנות מהגוף שלי עד תום. לקום בבוקר ולהפסיק לחלום.

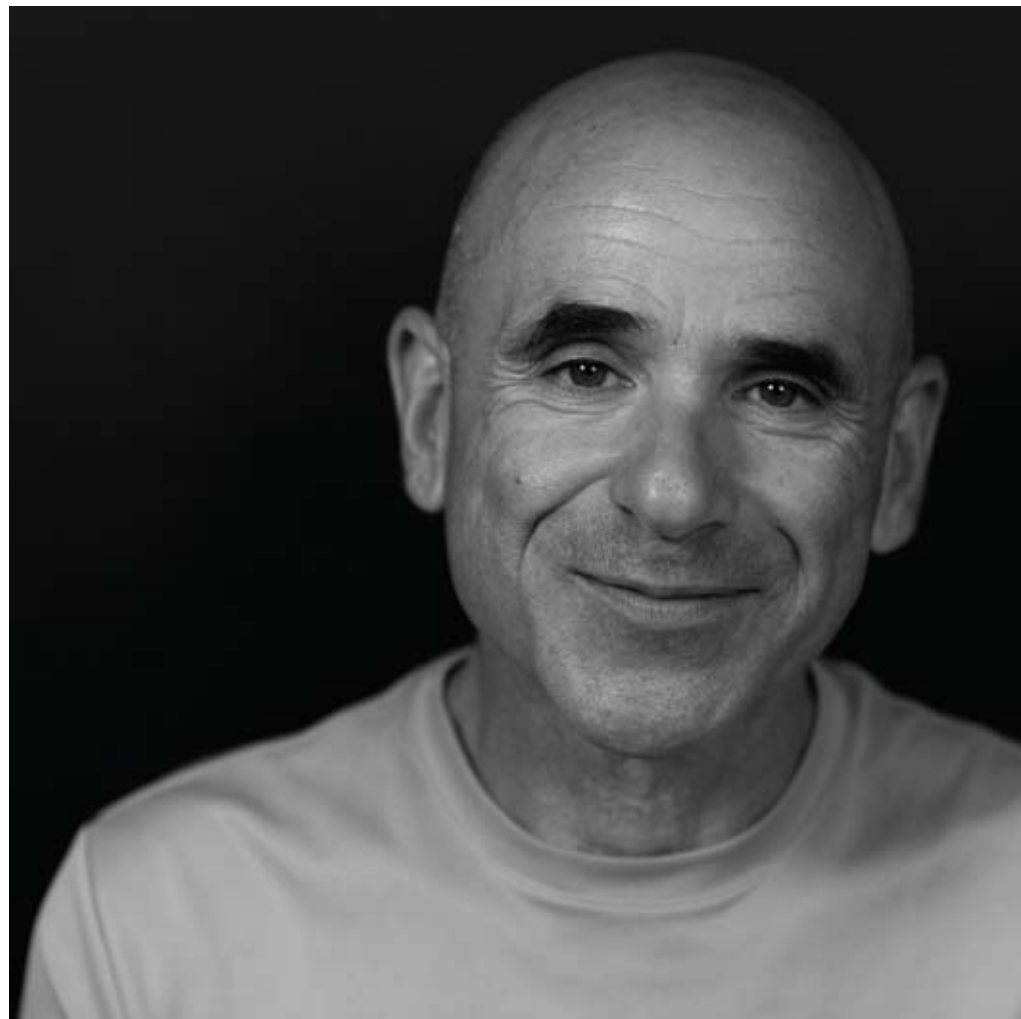
מאור הוימן

תן לי להחליט מתי, איך וכמה. אני רוצה שתפסיק כשאני אומר.

אני רוצה שתפסיק כשאני אומר, וכשאני אומר - תמשיך. אל תשאל, אל תזכיר, אל תחזיר. הוא חזק, הוא אמיץ, יש לו שריון של חוסן. יש לו חוש הומור - לא. לא רוצה להתפרק.

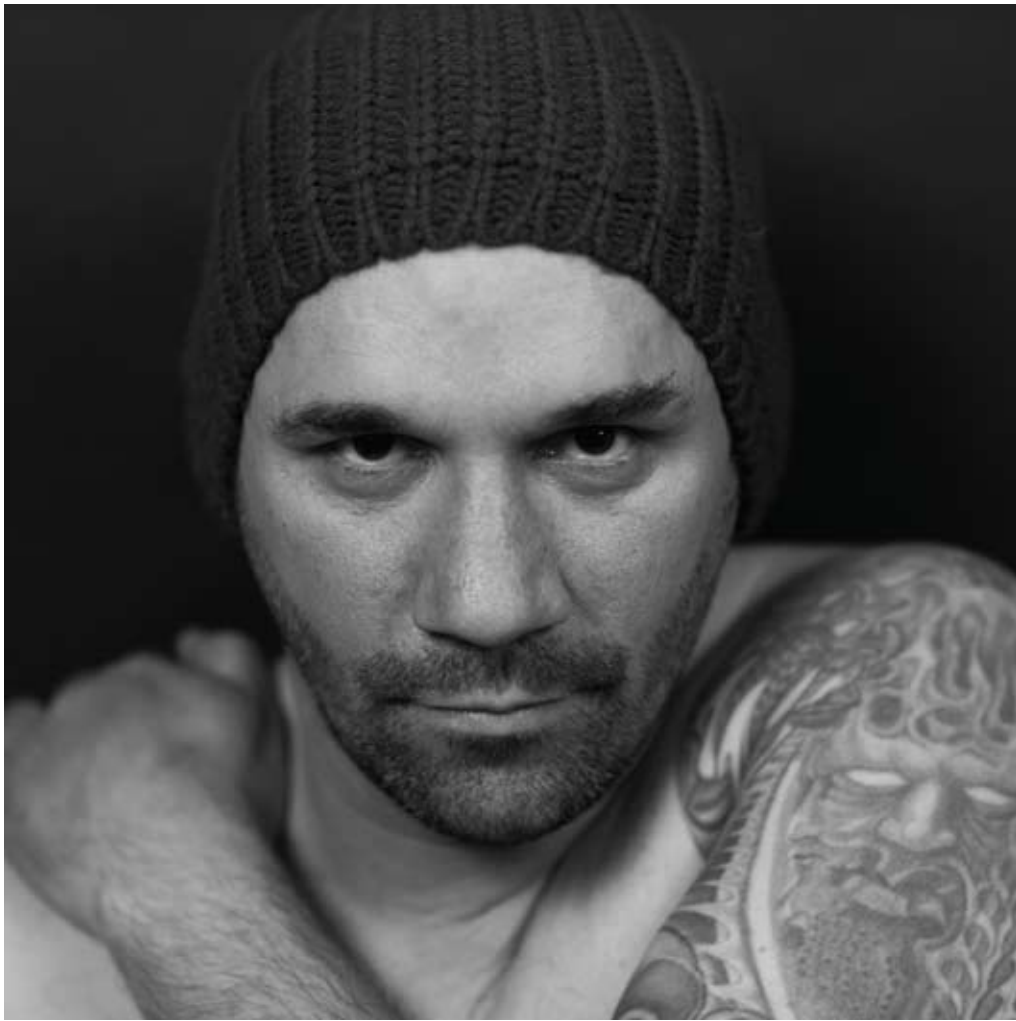

אורן

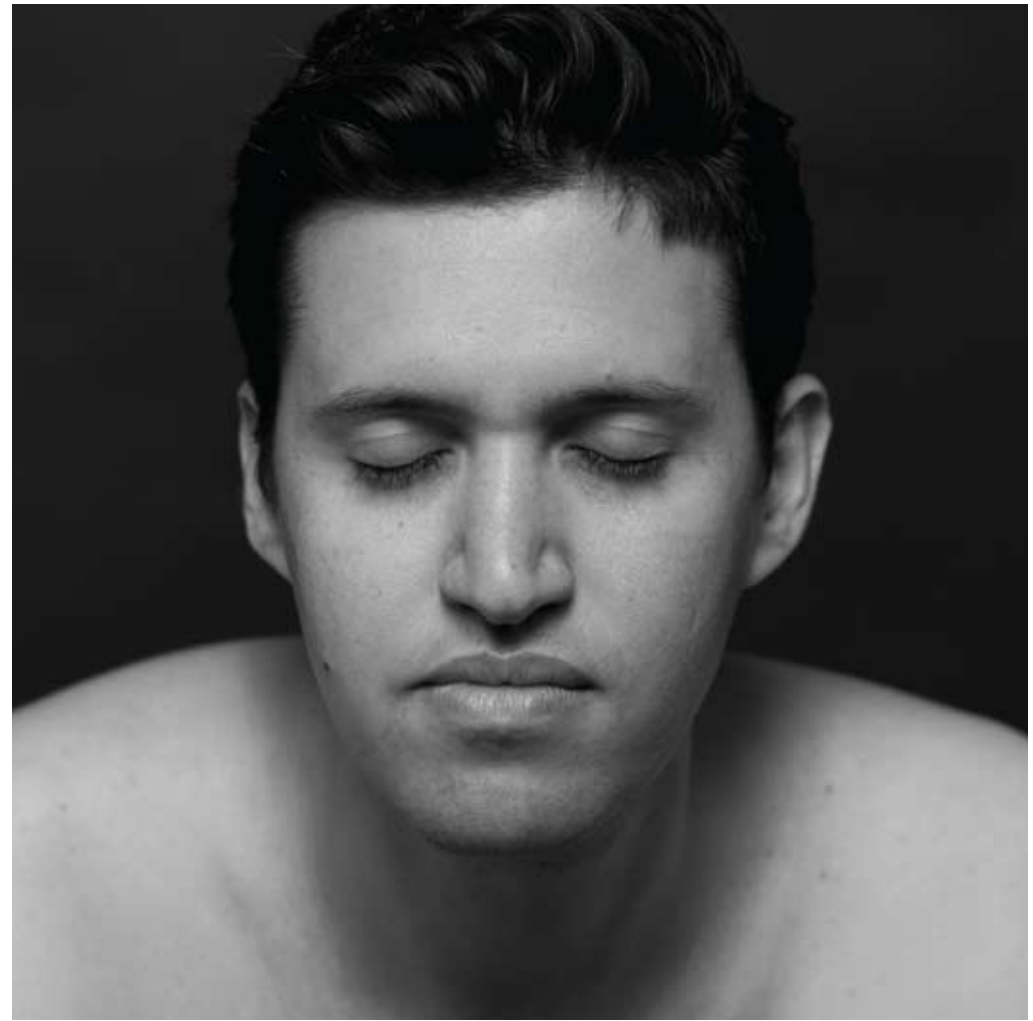
אבי שופינסקי

עד שסודותינו לא ייחשפו לא נרגיש באמת בטחון.
היום אני יודע שיש חיים מעבר לפחד, היום אני יכול לומר בפה מלא - ניצחתי !

איל שליו

מיד לאחר האירוע, החלטתי שהפגיעה תהיה רגעית ושלא אתן לה להשפיע על חיי. בדיעבד, ברור לי שזו הייתה החלטה נכונה ובוגרת (למרות גילי הצעיר) ואני מקווה שעמדתי בה בגבורה. כיום חיי מלאים בטוב.

טל שטרן

"הפגיעה יכולה לשאוב אותך פנימה. יכולה למנוע ממך את עצמך. נקודת ההכחשה היתה השביל שלי במשך שנים רבות. לקח לי ארבע שנים להתמודד עם השער לנפש. ארבע שנים של ריחוק מעצמי בגלל מעשה של אחר. טיפול ארוך ואינטנסיבי עזר לי להכנס עמוק אל תוכי, להתמודד ולהתחדש. שמונה שנים מאז פתיחת הדלתות אני שלם עם עצמי יותר מתמיד. החשיפה שלי בתערוכה, היא הנקודה בה אני מקווה שאוכל לעזור לאנשים רבים שחוו את אותם רגעים קשים, להתמודד עם הפגיעה ולמצוא את הכוח להפיק מהאפלה אור גדול."

אורי עמית

גבר, איש משפחה, מטפל לא-פורמלי, מנחה קבוצות ומרצה על פנטסיה ומד"ב בניתוח ספרותי פסיכולוגי ודתי. בחיי עברתי חוויות חיוביות ושליליות וקיבלתי אהבה רבה וגם שנאה. אחת הטראומות הייתה פגיעה מינית שהינה חלק ממה שעיצב אותי. העיבוד של חוויה זו, מטרתו להפוך אותה למשהו שיוצר אדם יותר שלם וחזק ממה שהיה, לולא זאת התמיכה העיקרית בנפגעי תקיפה מינית מבחינתי, היא לראות בהם אנשים שלמים שהפגיעה היא חלק מהם - ושברכם האישית יכולה אפילו להעציםם.

מנחם רוט

חשיפת סיפור הפגיעה המינית שספגתי בהיותי נער שינתה באופן דרמטי את זהותי העצמית והגדירה מחדש את מקומי המשפחתי, חברתי, מקצועי. למרות הטלטלה הרגשית המתישה בעקבות החשיפה בגיל 35 אני מרגיש שבסופו של דבר התחזקתי וכעת אני שלם יותר עם עצמי ונעים יותר לסביבתי. הבחירה לשחף את הציבור הרחב והתהודה שבה הסיפור התקבל, העניק אשרור לעוצמת הכאב שחשתי ועודד אותי להמשיך להפר את שתיקתי, גם בסיפור הרקע שאיפשר את הפגיעה. במילים פשוטות: שילמתי מחיר זהה השתלם.

יואל מרקוס דטל

"אני כבר לא בצללים של הבושה והפחד. הבנתי שאני לא אשם במה שהיה ולא אני הוא שצריך להתבייש. אחרי שהצלחתי לדבר על זה - ולמרות הכאב - הצלחתי להבין שיש אור בחיים. אל תשמור את זה בתוכך, אתה לא אשם, ובעיקר, אתה לא לבד."

אבידב גולדשטיין

נפגעת!
נפגעת, הרגשתי כאב עצום והשפלה
נפגעת, האשמתי את עצמי במשך השנים.
נפגעת, פחדתי כשהתיק נסגר ויצא לחופשי.
נפגעת, סגרתי את הלב ובניתי חומות, אין אמון.
שובר שתיקה!
לא עוד, אני אוהב את עצמי.
לא עוד, אני לא אשם אלא הוא.
לא עוד, אני חזק ומצויד בכוחות רבים.
לא עוד, אני יוצא למאבק על חיי ועל עתיד.
ניצחתי!

רון פוקס

להצטלם לתערוכה היה צעד משמעותי עבורי בתהליך ארוך של ריפוי והתמודדות להביט פנימה והחוצה אל העולם ולהביט אל תוך עצמי, במבט חדש, מבט שמקבל ולא מתבייש, מבט שמחבק את הילד ההוא שפעם הייתי. מתוך המבט הזה נוצר מקום שמרגיש שלם ומקבל עם מי שאני ועם מה שעברתי. אני מרשה לעצמי לחייך, לא בהתרסה ולא בכאב, לחייך מבפנים. פתאום המשא הזה לא כל כך כבד ומעיק.

מורן ביטון

כשנמאס לך מהעיר אתה הולך אל הטבע
כשנמאס לך משקט אתה הולך וצורח
כשנמאס לך ממתוק אתה אוכל מלוח
אבל מה אתה עושה כשנמאס לך מעצמך?
אתה הרי תקוע עם עצמך באותו גוף, עם אותן מחשבות.
יש הרבה אנשים בעולם עם מחשבות שנמשכות תמיד, מחשבות שהורגות אותך, לאט.
אז אתה מבין שאפשר תמיד למות
ואפשר לחיות עכשיו.

ערן האן

"לכל זמן; ועת לכל-חפץ, תחת השמים.

עת ללדת, ועת למות
עת לטעת, ועת לעקור נטוע.

.....
עת לבקש, ועת לאבד.

עת לשמור, ועת להשליך.

עת לקרוע, ועת לתפור.

עת לחשות, ועת לדבר.

עת לאהב, ועת לשנא.

עת מלקמה, ועת לשלום." (קהלת ג)

מני ווקס Manny Waks

התרסה. כושר התאוששות. נחישות. כאב. סבל.
Defiance. Resilience. Determination. Pain. Suffering.

הפנים והשמות

לפני כמה חודשים הארץ רעשה סביב סדרת תמונות של כמה עשרות נשים אמיצות, שהעזו להודות בפומבי שעברו אונס ותקיפה מינית וסירבו להמשיך להתחבא מאחורי שמות בדויים וצילומים מפוקסלים. עכשיו מגיע תור הגברים, והאומץ שלהם לשבור שתיקה לא נופל מזה של הנשים, ואולי אפילו עולה עליו.

יותר מש-19 הגברים המצולמים בתערוכה מישירים מבט למצלמה - הם קוראים לנו להישיר מבט אליהם. הם תובעים מאיתנו להסתכל מקרוב על תופעה מחרידה שבאופן עקבי נדחקת אל מחוץ לשיח השולט בציבוריות הישראלית, רק כי רובנו לא מסוגלים להתמודד עם האיום שגלום בה. בתרבות שבה נשים סבלו מנחיתות מובנית ועקבית, נשמרה להן הפריבילגיה המפוקפקת להיות חלשות. עם כל עוצמתה ונזקיה, הטראומה של הפגיעה המינית לא מאיימת על מרכיבי הזהות הבסיסיים שלהן, כי היא מצייתת - גם אם באופן מעוות ומגונה - להוראות המסורתיות של הפטריארכיה. הכוונה היא לא שכל הגברים הם אנסים בפוטנציה; רק שאנחנו מסוגלים למצוא בעצמנו יותר הבנה והזדהות כשאישה היא קורבן למעשה שכזה.

מנגד, יחד עם כל היתרונות שהתרבות האנושית העניקה לגברים משחר ההיסטוריה, היא שללה מהם את זכות החולשה. לפיכך, כמעט תמיד גבר שנפל קורבן לאלימות מינית מוצא את עצמו במקום המכאיב שבו הוא תווה לגבי עצם הגבריות שלו עצמו. שאלות מסוג "איך נתתי לזה לקרות?" או "למה נאלמתי דום ולא השבתי מלחמה?" - שגם נשים לא פטורות מהן - עולות באובססיביות, כפועל יוצא של הבושה אבל גם כביטוי של הניסיון של הזהות הגברית להרכיב את עצמה מחדש. גבר לא נולד לסבול מאלימות מינית, שברוב המקרים מופנית אליו מגבר אחר. גבר אמיתי אמור לדעת להחזיר. גבר לא אמור להיות קורבן חסר ישע כמו, ובכן, אישה.

אבל גברים נופלים קורבן לאלימות מינית כל הזמן. כילדים (עד גיל 12 שיעורי הפגיעה בקרב בנים ובנות זהים). אבל גם כמבוגרים. וכמו במקרי אלימות כלפי נשים מנגנון הפגיעה עושה שימוש בכל הכלים הנגישים למי שמבקשים לפגוע: כוח גופני, ניצול לרעה של יחסי כוח, מניפולציה רגשית, אכזריות בושה, החשש מ"מה יגידו".

את כל זה לימדו אותנו הנשים. תודות לניסיון שהן צברו בטיפול באלימות מינית נגד נשים ונערות, התאפשר לכולנו לזהות את דפוסי הפגיעה שחוזרים גם אצל גברים, וגם לדעת איך ניתן לצאת מהמלכודת הנוראה של ההסתרה וההדחקה. לדעת שאפשר לפרוץ את מעגל הבושה, לתת פנים ושם לכאב, להחלים. להבין שלא משנה איזה פשע נעשה בו ואיזו אימה הוא שרד - גבר אמיתי, כמו אישה אמיתית, יכול להישיר מבט למצלמה.

רון טל עיתונאי, מתנדב בקו הסיוע 1203

תודה לדרור צונץ על עיצוב הקטלוג - על העין הרגישה והיד המדוייקת.